

10. Журавльова Ж.А. Протидія глобальним екологічним загрозам: місце України у міжнародному співробітництві / Ж.А. Журавльова // Стратегічні пріоритети, 2008. – № 4(9). – С. 212-219.

11. Туниця Ю.Ю. Екологічна Конституція Землі. Ідея. Концепція. Проблеми / Ю.Ю. Туниця. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 297 с. – (частина перша).

Яворская О.М. Место Украины в процессе глобальных загрязнений атмосферного воздуха

Рассмотрено влияние загрязнения атмосферного воздуха на окружающую природную среду. Наведено место Украины в процессе глобального загрязнения атмосферного воздуха. Сделан анализ участи Украины в международных переговорах о решения проблем изменения климата.

Yavorska O.M. The place of Ukraine in the global air pollution

Impact of air pollution of the environment is considered. The place of Ukraine in global air pollution is described. Participation of Ukraine in international negotiations concerning solving climate change problems is analyzed.

УДК 368.041

Здобувач Г.М. Луцишин – НЛТУ України, м. Львів

СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Відображено результати дослідження актуальності екологічного страхування й основних передумов становлення в Україні та наявний рівень розвитку в низці європейських країн.

Ключові слова: екологічне страхування, дослідження, актуальність, передумови.

В умовах розвитку України як незалежної держави спостерігається економічний спад, ознаками якого стали техногенні аварії та катастрофи на промислових об'єктах підвищеної небезпеки. Результатом негативного впливу наслідків господарської діяльності на здоров'я населення та довкілля стали деградація природних екосистем, зменшення біорізномовидів та загроза глобальних змін навколишнього природного середовища.

Запобігання ризику екологічних аварій та катастроф може сприяти розроблення та впровадження екологічного страхування – механізму забезпечення екологічної безпеки.

Насамперед здійснено спеціальне дослідження, адекватно ідентифіковано поняття екологічного страхування. Екологічне страхування – це страхування цивільно-правової відповідальності виробництв – джерел підвищеної небезпеки для довкілля за заподіяну шкоду, яку може бути завдано громадянам та юридичним особам, внаслідок аварійного забруднення навколишнього природного середовища.

Дослідження показало, що захист від непередбачуваних та надзвичайних випадків, зокрема екологічних, у всьому світі беруть на себе страхові компанії. Інститут страхування є ефективною системою, що дає змогу зменшити тиск на держбюджет у випадку надзвичайних ситуацій. Що ж стосується сфери екологічної безпеки, то на сьогодні в Україні не запроваджено системи, яка давала б змогу мінімізувати екологічні ризики.

Упродовж останніх 10-15 років за кордоном запроваджується інститут екологічного страхування як економіко-правовий інструмент екологічної політики, здатний забезпечити захист від непередбачуваних та надзвичайних ви-

падків. У нашій країні запровадження цього інституту також є обґрунтованим й актуальним у зв'язку з високим рівнем ймовірності аварійного забруднення довкілля, низьким рівнем капіталовкладень у природоохоронну сферу і витрат на відвернення та ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій. Кошти страхових компаній можуть спрямовуватись на відшкодування збитків, завданих третім особам екологічними аваріями, цим самим зменшуючи навантаження на держбюджет, а також можуть бути джерелом додаткового фінансування природоохоронних заходів із фонду превентивних заходів страховика й інвестування ним коштів у розвиток безвідходних та природоохоронних технологій.

Механізм екострахування передбачає контроль за станом довкілля, вживання превентивних природоохоронних заходів, гарантування компенсації за забруднення довкілля. Попри це, розвиток системи страхування екологічних та катастрофічних ризиків дає змогу зменшити витрати на підприємстві щодо задоволення претензій третіх осіб через збитки, завданими їм внаслідок забруднення довкілля; дати гарантію постраждалим в отриманні належних їм за законом сум відшкодування незалежно від фінансового стану підприємства-забруднювача; виконувати функцію контролю за вживанням підприємствами заходів безпеки; бути одним із джерел фінансування заходів щодо гарантування безпеки та заходів з охорони довкілля.

Основними функціями екострахування є: по-перше, превентизація негативних наслідків, спричинених аварійним забрудненням навколишнього природного середовища за допомогою економічного стимулювання; по-друге, компенсація збитків третім особам. Екострахування покриває ризики, зумовлені як діяльністю підприємства, установи, організації – джерела підвищеної небезпеки для довкілля, так і незалежними від такої діяльності причинами. На сьогодні в Україні відсутній ринок страхових екологічних послуг. Хоча існують законодавчі передумови для його впровадження.

Зокрема, на розгляд Верховної Ради України виносилося два проекти Закону "Про обов'язкове екологічне страхування". У стані розроблення знаходиться проект Закону України "Про екологічне страхування" № 1046-1 від 3 березня 2003 р., який визначає єдині умови та порядок проведення екострахування в Україні в обов'язковій формі, регулює відносини у зазначеній сфері та спрямовується на відшкодування збитків, завданих майновим інтересам юридичних та фізичних осіб, внаслідок аварійного забруднення навколишнього природного середовища [1].

Механізм екострахування передбачає таке: право органів місцевого самоврядування встановлювати режим обов'язкового страхування на конкретній території без відповідної законодавчої бази та узгодження із вищими органами; систему обов'язкових відрахувань у прибуткову частину місцевого бюджету від обсягу страхових послуг, які утворені на даній території; формування депозитних рахунків із подальшим використанням страхових резервів на видачу кредитів на ресурсозберігаючі проекти, фінансування природоохоронних програм.

У ст. 49 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" наголошується, що в Україні "здійснюється добровільне, обов'язкове та інші види страхування громадян та їх майна, майна та прибутків підприємств, установ та організацій на випадок шкоди, заподіяної внаслідок забруднення нав-

колишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів. Порядок екстрахування встановлюється законодавством України". Але ж чинне законодавство не містить положень, які регулювали б це питання [2].

Варто зазначити, що Закон України "Про страхування" не відносить екологічне страхування до переліку обов'язкових видів страхування, проте дає змогу це зробити. Обов'язкове страхування, відповідно до ст. 5 Закону, встановлюється законодавством України шляхом внесення змін до нього. Отже, все залежить від готовності законодавців внести відповідні зміни (про впровадження обов'язкового страхування) до Закону України "Про страхування".

Не можна не зазначити того, що такий стан спричинений не лише інертністю законодавця у вирішенні цього питання, а й відсутністю юридичних концептуальних засад здійснення в Україні екологічного страхування. Українська екологічна страхова компанія зосереджує значні зусилля на розробленні та впровадженні різних видів екологічного страхування і пропонує укладання договорів екологічного страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежо-вибухо-небезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру, страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів, страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування збитків, яких може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів.

На сьогодні у світовій практиці переважають екологічне страхування відповідальності та екологічне майнове страхування. Норма страхування діяльності певних типів установок, що створюють загрозу для довкілля, з метою гарантування фінансового забезпечення можливої відповідальності за шкоду, заподіяну забрудненням довкілля, міститься і в Законі Німеччини про матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну екологічними правопорушеннями. Страхування потенційної відповідальності за шкоду як наслідок екологічних правопорушень здійснюється також у Бельгії, Великобританії, Нідерландах, Італії, США, Швейцарії, Японії та в інших країнах світу.

Страхування в цих країнах є могутнім фінансовим механізмом, що регулює цілу низку проблем, які стосуються безпечної роботи підприємства та його відповідальності перед третьою стороною, а також питань охорони навколишнього середовища. Звертатись до страхування відповідальності потенційних порушників змушує, насамперед, жорсткість судових рішень у випадку порушення природоохоронного законодавства. При цьому досить поширене добровільне страхування відповідальності за відшкодування збитків від аварійного забруднення навколишнього середовища в межах загального страхування цивільної відповідальності підприємств [2].

Таким чином, екологічне страхування в Україні ще не настільки розвинуто, як у європейських країнах. Перешкодою на шляху його становлення є недосконала законодавча база та відсутність концептуальних засад здійснення

екострахування. Та, незважаючи на це, процес становлення екострахування в нашій країні розпочався. Дозволені види екострахування в Україні успішно застосовуються, хоча і недостатньо інтенсивно.

Література

1. **Необхідність** означає доцільність. Для чого потрібне екологічне страхування в Україні // Юридична газета. – № 15(27) від 18 серпня 2004 р.
2. **Екологічне право** України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К. : Вид-во "Юрид. думка", 2008. – 142 с.
3. **Екологічне право** України : підручник / А.Л. Гетьман, М.В. Шульга, В.К. Попов та ін. – Харків : Вид-во "Право", 2005. – 382 с.

Луцышин Г.М. Становление экологического страхования

Отражены результаты исследования актуальности экологического страхования и основных предпосылок становления в Украине и существующий уровень развития в ряде европейских стран.

Ключевые слова: экологическое страхование, исследования, актуальность, предпосылки.

Lutsyshyn G.M. Formation of environmental insurance

Results of the relevance of environmental insurance and the basic prerequisites of establishing in Ukraine and the existing level of development in some European countries.

Keywords: environmental insurance, research, relevance, background.
